Yu. Sabadash

UKRAINIAN HUMANISM OF TODAY: CULTURAL ASPECT

The article focuses onto the theoretical developments of Ukrainian specialists in cultural studies, which were provided during the last decade. It is noted that the active development of cultural knowledge requires both the fixation of already worked out problems and the definition of new problems in the logics of further research process. It is shown that during the 2010-2020 period the theoretical interest of scientists was directed to the argumentation of specific principles of cultural analysis, which helps to distinguish “Cultural Studies” among other “structural elements” of humanism, in particular, socio-political knowledge, philosophy, aesthetics, history and theory of religion, art criticism, etc. The “boundary sphere” is outlined, where the theoretical interests of cultural studies intercross with other Humanities.

The importance of generalization and systematization of those theoretical spheres that are in consideration of modern Ukrainian scientists is pointed out and those “white spots” are more clearly delineated that year by year are in the focus of researchers’ attention. Besides, basing onto the publications that appear during 2019, especially those that reflect the conceptual basis of future PhD or doctoral dissertations, it can be argued that scientists mostly “push off” from those groundworks that were to some extent stated previously in 2018-2019

Key words: *cultural studies, systematization, cultural knowledge, research sphere, conceptual and categorical apparatus.*

УДК 78.026:004

**О. А. Сивак,
Д. А. Плохотіна**

РОЗВИТОК МУЗИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

У статті охарактеризована сфера музичної творчості – музично-комп’ютерні технології, як наслідок процесу інформатизації. Визначені основні напрями впровадження інформаційних технологій в музиці. Описані MIDI-технології як провідний напрям в комп’ютерній музичній студії. Зазначені вітчизняні здобутки сучасних композиторів щодо втілення комп’ютерних технологій в музичному мистецтві. Проаналізовано вплив цифрових технологій нанотовидавничу справу та поширення електронних видань.

Ключові слова: *музично-комп’ютерні технології, музичне мистецтво, інформатизація, музичний документ, цифрові технології, комп’ютеризація, MIDI-технології.*

DOI 10.34079/2226-2849-2019-9-18-85-92

Особливістю сучасного етапу розвитку суспільства є перехід від індустріального суспільства до інформаційного. Процес, що забезпечує цей перехід, називають інформатизацією.

Формування інформаційного простору передбачає широкомасштабну

комп'ютеризацію процесів переробки інформації в усіх сферах діяльності й активне використання телекомунікаційних систем інформаційного обміну. Основними інструментами цього процесу є інформаційні та телекомунікаційні технології, технології зв'язку, системи та засоби їх забезпечення.

Цифрові технології сьогодні присутні в різних областях людської діяльності, у тому числі, в музичній творчості. У зв'язку з появою нового напрямку в музичному мистецтві та моделюванні закономірностей музичної творчості, який обумовлений швидким розвитком електронних музичних інструментів, виникла нова міждисциплінарна сфера професійної діяльності, пов'язана зі створенням і застосуванням спеціалізованих музичних програмно-апаратних засобів, що вимагають знань і умінь як в музичній сфері, так і в області інформатики, а саме музично-комп'ютерні технології. В сьогоденні відбувається процес оновлення існуючих музично-педагогічних концепцій, спостерігається тенденція до розширення світогляду та професійної підготовки музиканта початку ХХІ сторіччя.

Аналіз стану дослідження даної теми показав, що використання інформаційних технологій в музиці є актуальною темою та предметом для дослідження багатьох науковців як зарубіжних, так і вітчизняних.

В наукових працях першого десятиріччя 2000 р., які представлені дослідженнями О. М. Берегової [1], І. А. Гайденка [2], А. М. Карнака [6], І. М. Ракунової [9], Т. І. Тучинської [12], К. В. Фадєєвої [13], та інших дослідників окреслено коло найважливіших питань щодо використання інформаційних технологій в різних галузях музичного мистецтва. З'явилося вагоме підґрунтя для вивчення окремих сфер застосування музичних комп'ютерних технологій за глобальними напрямками, які існують у тісному взаємозв'язку. Процес впровадження музично-комп'ютерних технологій, їх вплив на нотовидання та музичну творчість проаналізовані в працях І. Б. Горбунової [3; 4], В. В. Лупенко [7], Ю. І. Олійника [8], І. М. Ракунової [9], М. О. Сиви [11], О. М. Томашевського [5].

Поряд із цим, проблема використання музичних комп'ютерних технологій у професійній музичній діяльності, на наш погляд, висвітлена недостатньо в наукових доробках. На сьогодні відсутнє цілісне дослідження можливостей практичного застосування сучасного музичного програмного забезпечення. Це зумовлено постійним удосконаленням апаратних та програмних засобів інформаційно-комунікаційних технологій, що вимагає нових підходів до вивчення та класифікації сучасних програмних продуктів.

Сфера музично-комп'ютерних технологій має декілька напрямлень [3]. По-перше, використання цифрових технологій в музично-теоретичних і музично-історичних дослідженнях, перш за все для обробки великих масивів вихідних даних: від аналізу давніх рукописів до вивчення музичних творів і документів різних історичних епох. Це цифрові способи візуалізації просторово-часових даних, що дозволяють представити найрізноманітніші процеси і пов'язані з цим особливості музичної культури, зміни музичної мови, географію художніх стилів тощо.

По-друге, це нові форми накопичення та трансляції знань про музику, організації академічної спільноти, освітнього середовища. Сучасність називають новою інформаційною, цифровою епохою в історії людства – «постписемною». Музично-комп'ютерні технології – це дослідження особливостей нової епохи, соціокультурних наслідків цифрових технологій в музичному мистецтві, інформаційних технологій в музиці, критичний аналіз й облік їх можливостей і обмежень. Дослідницька, творча і проектна діяльність в області цих технологій позиціонується принципово як міждисциплінарна і колективна. Освітній формат даних технологій передбачає

формування нових моделей мислення й технологій навчання на основі синтезу інформаційних технологій та досягнень науки про музику.

По-третє, це формат художньої творчості, музичної журналістики, просвітництва, робота з музичною спадщиною: мультимедіа, медіа-музика, створення цифрових бібліотек, архівів, баз даних культурної спадщини та музичних колекцій, медіа-освіта, цифрові реконструкції в музиці, що вимагають спільних зусиль гуманітаріїв і фахівців з цифрових технологій. Пов'язані з цими процесами питання авторського права, інтелектуальної власності тощо.

Здавалося б, не так багато років пройшло з того часу, коли перші комп'ютери, що займали цілі кімнати і при цьому абсолютно не призначені для написання музики, перетворилися на невеликі персональні комп'ютери, що поєднують в собі можливості роботи не лише з розрахунками, але і з графікою, відео, звуком і багатьом іншим.

Слід звернути увагу на ідею – машини у вигляді комп'ютера, яка радикально змінила концепцію сучасного творчого процесу. Комп'ютер в цьому процесі займає місце не тільки власне музичного інструменту, а й інтерфейсу, між автором і великою інформаційною системою. У такій ситуації змінився алгоритм написання музики, спростився ланцюжок, який раніше включав багато посередників від авторського задуму до музичного виконання. Традиційний процес написання музичного твору включає: виникнення ідеї, фіксацію нотного тексту, вивчення тексту виконавцем та концертне виконання. У цьому ланцюжку комп'ютер претендує на заміну нотного паперу і виконавця, а у майбутньому – цілком вірогідною стане поява пристроїв, які зможуть транслювати музичні ідеї від автора до слухача без яких-небудь посередників взагалі [11].

Провідним науково-дослідним інститутом, що спеціалізується на звукових і музичних технологіях та їх творчих застосуваннях є Інститут досліджень та координації акустики і музики, розташований в центрі Парижа та створений в 1970 р., під керівництвом Френка Мадленера. Існуюча там лабораторія займається дослідженнями в наукових областях акустики, цифрової обробки аудіосигналів, слухового сприйняття й пізнання, комп'ютерних наук і музикознавства: штучний інтелект, системи реального часу, людино-машинні інтерфейси, мови, бази даних [14].

Поштовхом до нового напрямку у розвитку музичного мистецтва стали MIDI-технології, що з'явилися на початку 80-х років XX ст. Musical Instrument Digital Interface – це комп'ютерний протокол, спосіб передачі інформації, призначений для зв'язку одного музичного пристрою з іншим. Обидва пристрої повинні мати мікропроцесор, або програму, що підтримують MIDI-протокол. Передається не сам звук, а саме аудіоінформація, чи якісь його характеристики, а тільки керуючі команди, які виконуються при строєм-одержувачем. У випадку роботи на локальному комп'ютері MIDI-повідомлення передаються до синтезатору звукової карти. Передача даних повідомлень може здійснюватися в реальному часі, тобто під час виконання або відтворення музики, але може бути і переміщена в часі. Тоді MIDI-повідомлення записуються у вигляді файлу, а потім зчитується пристроєм-одержувачем [8].

Спочатку MIDI-технології не сприймали як революційні, оскільки вони призначалися не для запису або відтворення музики. Перше призначення MIDI-технологій було для управління на відстані у просторі й часі синтезаторами, звуковими модулями та іншими залізними ящиками [8], а тільки з часом їх почали використовувати.

Саме розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та їх глобальний вплив на життя людини, спричинили перетворення MIDI-технологій в провідний напрям в комп'ютерній та апаратно-студійній області. До того ж, вони постійно

вдосконалюються, відповідно до нових вимог і технічних можливостей, про це свідчить поява MIDI-стандартів GM, GS і XG. Взагалі, ідея виявилася настільки вдалою, що MIDI-технологія залучає до сфери свого впливу все нові й нові області, для яких вона і не призначалася, – управління пристроями запису звуку, звукової обробки, мікшерськими пультами, мультимедійними продуктами в комп'ютерних іграх тощо [8].

Досвід Інституту дослідження та координації акустики і музики втілюється і в Україні. Самобутня представниця української електронної музики, композитор Алла Загайкевич була однією з ініціаторів формування в середині 90-х років в Національній музичній академії ім. П. І. Чайковського першої в Україні кафедри музично-інформаційних технологій, що дало змогу молодим композиторам та музикознавцям професійно працювати з комп'ютерними програмами, а й реалізовувати свою зацікавленість електронною музикою на практиці. При цьому, композитори України отримали можливість навчатися та стажуватися у центрах електронної музики та на курсах музичної акустики, інформатики та електронної композиції в країнах Західної Європи, а саме Франція, Швеція, Німеччина, Австрія, Польща [9].

Харківський композитор І. Гайденок, що ознайомився із сучасними напрацюваннями в галузі музичних комп'ютерних технологій і пройшов стажування в США, активно використовує комп'ютерні технології на різних стадіях свого індивідуального творчого процесу. Практично мистецькі задуми композитора реалізувалися, зокрема, у його структуралістсько-музичних метаморфозах для баяна, фортепіано, скрипки й віолончелі. Діапазон творчих пошуків композитора поширився як на виконання творів на електронних музичних інструментах, співзвучних експериментальностям науково-технічних досягнень сучасності, так і на ті, які відтворюють давню традицію в її автентичному «ключі» бандури й цимбалів [10].

Програмне забезпечення, призначене для запису, редагування та обробки звуку, досить різноманітне. Ці програми, є сполучною ланкою між операційною системою і звуковою картою комп'ютера. Функціональні можливості програм безперервно розширюються. Сучасному фахівцеві в області комп'ютерної музики й аранжуванні необхідно бути обізнаним щодо існуючих музичних програм, уміти самостійно вибирати необхідне програмне забезпечення відповідно до вимог того або іншого завдання і мати практичні навички використання найбільш поширених обробок [8].

Представлені технології не скасовують традиційного ландшафту гуманітарних наук, але надбудовуються над ними, і межа між музикантами, які не помічають світ інформаційних мистецтв, цифрової культури, і тими, хто освоюється в ньому, стає все виразніше.

Цифрові технології дедалі ширше завойовують і сучасну видавничу справу, зокрема й нотовидавничу. Нещодавно, в століття масового книжкового та газетно-журнального видавництва, в основі нотного видання лежала ручна праця каліграфів-переписувачів нотних знаків. Мистецтво нотодрукування залишалося справою професіоналів. Можна з впевненістю сказати, що нотні фабрики з їх надскладним, громіздким виробничим процесом вже відійшли у минуле назавжди. Так, сучасний музичний ринок кінця 80-х – початку 90-тих років XX ст. визначив попит на додрукарську підготовку нотних видань за новітніми та зумовив появу нового виду музичної діяльності, яка об'єднує в собі фіксацію, редагування та форматування нотного тексту за допомогою комп'ютерних технологій. Перевага нового типу додрукарської підготовки нотних збірок над старим методом безсумнівна, але найціннішим здається те, що людство наблизилось до вирішення питання «непочутого» музичного твору.

Кількість електронних видань поступово наближається до кількості друкованих.

Деякі видавництва пропонують читачам книжки чи журнали, які супроводжуються компакт-дисками з відповідною інформацією в електронній формі. Спостерігається стійка тенденція зростання кількості електронних видань, які розповсюджуються через мережу Інтернет. На основі сіткових технологій реалізовано видавничу діяльність під назвою друкування за вимогою, де поєднується традиційне та електронне видавництво. Проте використання електронних видань має свої проблеми, такі як захист інтелектуальної власності, мінімізація розмірів видання для швидкого розповсюдження через комп'ютерні мережі та зберігання на цифрових носіях, уніфікація видавничих форматів [5].

Таким чином, багатогранність, глобальна застосовність електронної та комп'ютерної музики дають нові, по суті, безмежні можливості самореалізації, стимулюють стрімкий розвиток інтелекту, виводячи музику на новий рівень. Сумісність електронної музики з традиційними музичними технологіями створює умови для спадкоємності музичних епох і стилів, їх взаємопроникнення і синтезу, зміцнюючи інтерес до музичної культури в цілому. Успіх в сучасному використанні подібних систем лежить в інтеграції всіх комп'ютерних можливостей.

Музично-комп'ютерні технології – це нова сфера знань, яка постійно розвивається. Вона знаходиться на межі техніки та мистецтва, що надає людині можливість постійно вдосконалювати інструменти для творчості, навчання й наукових досліджень. Ця галузь має динамічну природу, пов'язану з безперервним відновленням досягнень науково-технічного прогресу.

Уміння використовувати інформаційні технології в найрізноманітніших видах професійної діяльності стає усе більш необхідною вимогою в сучасних умовах. У середовищі професійних музикантів комп'ютерні нотографічні програми використовуються настільки часто, що вони вже увійшли до розряду буденних, обов'язкових в повсякденній роботі.

Зміна меж музики в ХХ ст., їх розширення, формування нового відчуття звукового матеріалу підтверджує необхідність введення нових композиторських технологій у коло проблематики музикознавства, відтворення ретроспективи розвитку технологій електронної музики з моменту виникнення й до наших днів, створення єдиної картини включення української музики в загальний процес розвитку музично-інформаційних технологій.

Список використаної літератури

1. Берегова О. М. Комунікація в соціокультурному просторі України: технологія чи творчість? : моногр. / О. М. Берегова. – Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2006. – 388 с. ; Berehova O. M. Komunikatsiia v sotsiokulturnomu prostori Ukrainy: tekhnolohiia chy tvorchist? : monohr. / O. M. Berehova. – Kyiv : NMAU im. P. I. Chaikovskoho, 2006. – 388 s.
2. Гайдено І. А. Роль музичних комп'ютерних технологій у сучасній композиторській практиці : дис... канд. мистецтвознав. : спец. 17.00.03 / Ігор Анатолійович Гайдено ; Харк. держ. ун-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — Харків, 2005. — 187 с. ; Haidenko I. A. Rol muzychnykh kompiuternykh tekhnolohii u suchasni kompozytorskii praktytsi : dys... kand. mystetstvoznnav. : spets. 17.00.03 / Ihor Anatoliiovych Haidenko ; Khark. derzh. un-t mystets. im. I. P. Kotliarevskoho. — Kharkiv, 2005. — 187 s.
3. Горбунова И. Б. Информационные технологии в музыке и комплексная модель её семантического пространства / И.Б. Горбунова // Научно-технические ведомости Санкт-Петербургского государственного политехнического университета. Общество. Коммуникация. Образование. — 2014. — № 4(208). - С. 152-161. ; Gorbunova I. B. Informatsionnye tekhnologii v muzyke i kompleksnaya model ee semanticheskogo

prostranstva / I .B. Gorbunova // Nauchno-tekhnicheskie vedomosti Sankt-Peterburgskogo gosudarstvennogo politekhnicheskogo universiteta. Obshchestvo. Kommunikatsiya. Obrazovanie. – 2014. – № 4(208). – S. 152-161.

4. Горбунова И. Б. Музыкально-компьютерные технологии в перспективе digital humanities / И. Б. Горбунова // Общество: философия, история, культура. – 2015. – № 3. – С. 44-47. ; Gorbunova I. B. Muzykalno-kompyuternye tekhnologii v perspektive digital humanities / I. B. Gorbunova // Obshchestvo: filosofiya, istoriya, kultura. – 2015. – № 3. – S. 44-47.

5. Інформаційні технології та моделювання бізнес-процесів : навч. посіб. / О. М. Томашевський, Г. Г. Цегелик, М. Б. Вітер, В. І. Дудук. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 296 с. ; Informatsiini tekhnolohii ta modeliuвання biznes-protsesiv : navch. posib. / О. М. Tomashevskiy, Н. Н. Tsehelyk, М. В. Viter, V. I. Duduk. – Kyiv : Tsentr uchbovoi literatury, 2012. – 296 s.

6. Карнак А. М. Традиція експерименту в американській музиці ХХ століття: автореф. дис... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 / Андрій Миколайович Карнак; Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського. – Київ , 2000. - 20 с. ; Karnak A. M. Tradytiia eksperymentu v amerykanskkii muzytsi XX stolittia: avtoref. dys... kand. mystetstvoznastva : spets. 17.00.03 / Andrii Mykolaiovych Karnak; Natsionalna muzychna akademiia Ukrainy im. P. I. Chaikovskoho. – Kyiv , 2000. - 20 s.

7. Луценко В. В. Сучасне аранжування на комп'ютері. Музичний редактор «Sonar» / В. В. Луценко. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2005. – 250 с. ; Lutsenko V. V. Suchasne aranzhuvannya na kompiuteri. Muzychnyi redaktor «Sonar» / V. V. Lutsenko. – Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. Ivana Franka, 2005. – 250 s.

8. Олійник Ю. І. Інформаційно-комунікаційні технології в музиці : цифрові музичні інструменти : навч.-метод. посіб. / Ю. І. Олійник. – Херсон : Штрих, 2013. – Ч. 1. - 60 с. ; Oliinyk Yu. I. Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v muzytsi : tsyfrovi muzychni instrumenty : navch.-metod. posib. / Yu. I. Oliinyk. – Kherson : Shtrykh, 2013. – Ch. 1. - 60 s.

9. Ракунова І. М. Нові композиторські технології (на прикладі творчості Алли Загайкевич) : автореф. дис... канд. мистецтвознав. : спец. 17.00.03 / Інесса Миколаївна Ракунова; Нац. муз. акад. України ім. П.І.Чайковського. - Київ, 2008. - 16 с. ; Rakunova I. M. Novi kompozytorski tekhnolohii (na prykladi tvorchosti Ally Zahaikevych) : avtoref. dys... kand. mytetstvoznastva : spets. 17.00.03 / Inessa Mykolaivna Rakunova; Nats. muz. akad. Ukrainy im. P.I.Chaikovskoho. - Kyiv, 2008. - 16 s.

10. Северинова М. Ю. Художньо-світоглядні традиції у творчості українських композиторів 80-90-х років ХХ ст.: автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. : спец. 17.00.01 / Марина Юріївна Северинова; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. – Київ, 2002. – 20 с. ; Severynova M. Yu. Khudozhno-svitohliadni tradytiyi u tvorchosti ukrainskykh kompozytoriv 80-90-kh rokiv KhKh st.: avtoref. dys. ... kand. mystetstvoznastva : spets. 17.00.01 / Maryna Yuriivna Severynova; Kyiv. nats. un-t kultury i mystetstv. – Kyiv, 2002. – 20 s.

11. Сова М. О. Музичні комп'ютерні технології як інструментарій сучасного освітнього процесу / М. О. Сова // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16 : Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. - 2012. - Вип. 16. - С. 129-133. ; Sova M. O. Muzychni kompiuterni tekhnolohii yak instrumentarii suchasnoho osvithnoho protsesu / M. O. Sova // Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 16 : Tvorchia osobystist uchytelia: problemy teorii i praktyky. - 2012. - Vyp. 16. - S. 129-133.

12. Тучинська Т. І. Розуміння музичного тексту: теоретико-інформаційний аспект : автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. : спец. 17.00.03 / Тетяна Ігорівна Тучинська; Національна музична академія України імені П. І. Чайковського. – Київ, 2009. – 20 с. ; Tuchynska T. I. Rozuminnia muzychnoho tekstu: teoretyko-informatsiyni aspekt : avtoref. dys. ... kand. mystetstvozn. : spets. 17.00.03 / Tetiana Ihorivna Tuchynska; Natsionalna muzychna akademiia Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho. – Kyiv, 2009. – 20 s.

13. Фадєєва К. В. Сучасні комп'ютерні технології у дослідженні музичної культури : дис. д-ра мистецтвознав. : спец. 17.00.03 / Катерина Володимирівна Фадєєва; Київський національний ун-т культури і мистецтв. – Київ, 2009. – 424 с. ; Fadieieva K. V. Suchasni kompiuterni tekhnolohii u doslidzhenni muzychnoi kultury : dys. d-ra mystetstvozn. : spets. 17.00.03 / Kateryna Volodymyrivna Fadieieva; Kyivskiy natsionalnyi un-t kultury i mystetstv. – Kyiv, 2009. – 424 s.

14. Institut de Recherche et Coordination Acoustique/Musique [Electronic resource]. – Mode of access : <https://abcdj.eu/project-members/ircam/>

Стаття надійшла до редакції 05.10.2019

O. Syvak
D. Plokhotina

DEVELOPMENT OF MUSICAL DOCUMENTS IS IN THE CONDITIONS OF INFORMATIZATION

In the article the described sphere of musical work is musically-computer technologies as a result of process of informatization, that is conditioned by mushroom growth of electronic musical instruments from the simplest synthesizers to the powerful musical computers. There was the new interdisciplinary sphere of professional activity, related to creation and application of the specialized musical hardware and software facilities that require knowledge and abilities both in a musical sphere, and in area of informatics.

Such basic directions of introduction of information technologies are certain in music: the use in scientific researches, organization of academic association and work with a musical inheritance. Many-sided nature, global applicability of electronic and computer music, give new, essentially, boundless possibilities of self-realization, stimulate swift development of intellect, destroying music on a new level. Compatibility of electronic music with traditional musical technologies creates terms for the succession of musical epochs and styles, their interpenetration and synthesis, strengthening interest in a musical culture on the whole. Success with the modern use of the similar systems lies in integration of all computer possibilities.

Investigating history of becoming of digital music, influence of MIDI- of technologies is described, as leading direction in a computer musical studio. MIDI- technology gave possibility to recreate a voice record in any rate and in any key, vocalists and bandmen got possibility to conduct even independent employments after accompaniment and to do the detailed analysis of piece of music, that does irreplaceable the marked technology in musical educational establishments. Also, principle of transmission of audio information is explained for MIDI- of protocol.

The marked home achievements of modern composers are in relation to embodiment of computer technologies in a musical art. Feather orientation of work of the Ukrainian composers from withstand general stamps on the deeply personality understanding of

sociocultural processes is accompanied by the search of new intellectual senses in music.

Influence of digital technologies is analysed on publishing house of notes business and distribution of electronic editions, that assists distribution of musical information from one side, and from other, requires the specification of matter of authorial law and intellectual property. Advantage of new type of printed preparation of musical collections above an old method is undoubted, but the most valuable is seemed by that humanity got around the decision of question of the "unheard" piece of music.

Key words: *musical computer technologies, musical art, informatization, musical document, digital technologies, computerization, MIDI- of technology.*

УДК 7.011: 18 + 74:003

М. Ю. Чікарькова

ГРАФІТІ ЯК ЗНАК: СЕМІОТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ФЕНОМЕНУ

Графіті – один з найвідоміших феноменів стріт-арту, але і понині немає єдиної точки зору навіть щодо того, чи взагалі вважати його мистецтвом. Як сутність, так і прояви графіті залишаються предметом дискусій – існують десятки різних його класифікацій на підставі різних ознак. Однак явище нечасто привертало увагу з погляду семіотики, хоча саме семіотичне прочитання графіті дає можливість глибше зрозуміти його природу й запропонувати інтегруючу класифікацію, яка об'єднувала би стилістику та тематику в одну систему. У статті здійснено саме таку спробу – при опорі на класифікацію семіотичних знаків, запропоновану Ч. Пірсом.

Графіті є знаком, оскільки тут наявні матеріальна оболонка останнього, позначуваний об'єкт і правила інтерпретації. Воно функціонує у рамках субкультури та, за Ж. Бодрійяром, сигніфікує прагнення індивіда вирватися з детермінованості міського життя. Це культура семіосфери, яка безперервно продукує виникнення нових коннотацій і відповідно – породжує нові рецепції. Важливим компонентом інтерпретації графіті виступає культурний код; воно не прочитується поза полем конвенціональності, культурного контексту. Декодування графіті може відбуватися у трьох напрямках, для чого доречно застосовувати класифікацію С. Холла. З нашої точки зору, тут переважає аберрантне декодування (У. Еко), коли «тексти» розшифровуються за допомогою коду, відмінного від авторського. Коли графіті об'єднує різні види мистецтва (наприклад, поєднання живопису з літературою), це потребує врахування особливостей міжсеміотичного перекладу, що робить ситуацію декодування ще складнішою.

Ключові слова: *графіті, стріт-арт, семіотика, знак, кодування, декодування, конвенціональність.*

DOI 10.34079/2226-2849-2019-9-18-92-98

Графіті є, мабуть, найбільш відомим феноменом стріт-арту, чи не найхарактернішим явищем сучасного урбаністичного мистецтва. Якщо Ж. Бодрійяр у «Символічному обміні та смерті» писав 1976-го року: «Граффіті – особлива приналежність Нью-Йорку» [2, с. 156], то нині зразки графіті наявні не лише у великих мегаполісах, але всюди, аж до глушинних містечок включно, від бульварів до